

Különbségek és hasonlóságok a magyar és külföldi felsőoktatásban tanuló hallgatók önkéntes tevékenysége és motivációja között

Similarities and differences between the motivation for volunteering among Hungarian and foreign higher education students

BÉLA-CSOVCSICS ANDREA

Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, csovcsics.andrea@eco.u-szeged.hu

KÉRI ANITA

Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, kerianita@eco.u-szeged.hu

Absztrakt

Az önkéntesség napjainkban igen aktuális téma, azonban Magyarországon még mindig kevésbé elterjedt, mint más országokban, így például az Egyesült Államokban, Kanadában és más nyugat-európai országokban. Az elmúlt évek során az önkéntességgel kapcsolatos információk terjedni kezdtek és egy szélesebb körben ismert fogalom lett Magyarországon is. A fiatalabb generációkat, különösképpen a középiskolás tanulókat az iskolában oktatják a témában és be is vonják önkéntes tevékenységekbe. Ebből kiindulva érdemes megvizsgálni, hogy a későbbiekben ezt a tevékenységet hogyan folytatják, tovább viszik-e. Kutatásunk célja, hogy meghatározzuk, a felsőoktatásban tanuló hallgatók végeznek-e önkéntes munkát, és ha igen, melyek a hallgatók fő motivációi. A tanulmányban az önkéntességeket, az önkéntes lehetőségeket, a felsőoktatásban tanulókat és motivációjukat vizsgáljuk. Hogy kutatásunk célját elérjük, hat fókuszcsoporthoz megkérdeztük le magyar és külföldi hallgatókkal. A kutatás eredményeit tanulmányunkban részletezzük.

Kulcsszavak: önkéntesség, önkéntes munka, felsőoktatás, motiváció

Abstract in English

Voluntarism is a quite current topic. However, it is still not as widespread in Hungary, our target country, as it is in other countries, such as in the United States, Canada, or some Western-European countries. In recent years, information about voluntarism has started to spread and it has become a better known phenomenon. Younger generations, especially high-school students are highly involved in and are taught about voluntarism. Therefore, it is worth studying if they continue their voluntary work or not later on, when they enter higher education. The aim of the current study is to determine whether higher education students carry out any voluntary activities or not. If they do, an additional aim is to define the main motivation of these students for voluntarism. In the paper, voluntarism, voluntary work opportunities, voluntarism in higher education and motivations are discussed. In order to get current results, six focus group discussions were conducted among Hungarian higher education students, as well as foreign students studying at a Hungarian university. The results of the survey are presented and interpreted in the paper.

Keywords: voluntarism, voluntary work, higher education, motivation

1. Bevezetés

Habár az önkéntesség története egyidős az emberiség történelmével és maga az önkéntesség intézményesülése már lezajlott hazánkban is, az önkénteskedés mégsem vált a mindennapok részévé Magyarországon. A külföldi szakirodalom alapján a nyugat és észak-európai, valamint az észak-amerikai országokban az emberek szemléletformálódását a tudatos cselekvés és a formális önkéntességet megvalósító szervezetekhez való csatlakozás kíséri. Vajon hazánkban mikor, melyik generáció számára válik magától értetődőnek az önkénteskedés? Jelen kutatásunk során azt próbáljuk meg feltárni, hogy a hazai felsőoktatásban tanuló magyar és külföldi alapképzéses hallgatók számára mennyire mindennapos az önkénteskedés, milyen motivációk ösztönzik, esetleg milyen tényezők gátolják őket a segítségnyújtással kapcsolatban és hogyan véleményezik a jelenlegi önkéntes lehetőségeket.

2. Az önkéntesség fogalma

Ha az önkéntesség közgazdaságtani vagy jogszabályi definícióit vizsgáljuk, akkor láthatjuk annak sokszínűségét. A jogszabályi megfogalmazás esetén például az Európai Unió tagállamai mind-mind saját meghatározásukra támaszkodnak, azonban a definíciók mindegyike magában foglalja az alábbi három elemet, miszerint:

- az önkéntes tevékenység ellátása szabad akaratból történik,
- az önkéntes tevékenységet végző személy ellenszolgáltatásban nem részesül,
- az önkéntes tevékenység a társadalom, egy csoport, vagy egy személy javát szolgálja (GASIOREK-GILES, 2013, NOBLE 1997 in ELSHAUG-METZNER, 2001, BARTAL, 2010, WILSON 2000, NÖS2012-2020⁴⁹).

Hazánkban a jogszabályi definíció létrejötté egészen 2005-ig váratott magára.⁵⁰ Kutatásunk is az említett definíció mentén vizsgálódik, nem a KSH által 1995-ben megalkotott fogalmat tekinti mérvadónak, miszerint a nonprofit szervezetekhez köthető fizetetlen munkavégzés, azaz a formális⁵¹ önkéntesség tekinthető önkéntességnek (KSH 1995).⁵²

Mind a nemzetközi, mind a hazai irodalom azt sugallja, hogy az önkéntességi szokások szoros összefüggést mutatnak az emberek demográfiai sajátosságaival. A fiatalkorban szerzett önkéntes tevékenységhez kötődő tapasztalat a későbbiek során ösztönözheti az egyént a felnőttkori önkéntes munkavégzésre (STUKAS et al., 1999). A tanórán kívüli iskolai vagy közösségi tevékenységekben résztvevő fiatalok, felnőttként nagyobb elköteleződést mutatnak a civil ügyek iránt (VERBA et al., 1995). Nem kizárólag a jövőbeli önkéntes tevékenységek iránti nyitottság és hajlandóság nagyobb az említett személyeknél, de a másokkal történő együttműködés és közös munka iránti kedv is (HUNTER – BRISBIN, 2000). Fiatalkorban, gyermekkorban a másik rendkívül fontos befolyásoló tényező a család. Bussell és Forbes (2002) szerint azok a fiatalok nagyobb valószínűséggel fognak maguk is az önkéntes munkavégzés mellett elköteleződni, akiknek a szüleik is nyitottak voltak az önkénteskedés iránt. Ezek a fiatalokra jellemző sajátosságok miatt döntöttünk a felsőoktatásban tanuló diákok vizsgálata mellett.

⁴⁹Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020

http://onkentes.gov.hu/wp-content/uploads/2015/06/N%C3%96S_hu.pdf Letöltve: 2017. 02.02.

⁵⁰https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a0500088.tv Letöltve: 2017.05.18.

⁵¹A formális önkéntesség szervezeteken keresztül, szervezetek javára történő önkéntes munka, az informális pedig közvetlenül, nem szervezetekhez kapcsolódó önkéntes tevékenységet takar.

⁵²A 2011-es évtől kezdve azonban már a KSH a formális és az informális önkéntességet is figyelembe veszi vizsgálataiban az ILO és a John Hopkins Egyetem által az önkéntes munka mérésére kidolgozott módszertani kézikönyv ajánlásai alapján.

3. Motivációk vizsgálata a külföldi felsőoktatásban tanuló önkéntesek körében

Önkéntességben a legfontosabb motivációs különbség abban mérhető, hogy az önkéntes vár-e valamiféle előnyt cselekedetéért. Az altruista motiváció által vezényelt személyt a segítség öröme ösztönzi önkéntes munkára, míg az egoista motivációk által hajtott önkéntes azért végez fizetetlen munkát, mert azzal hozzájárul saját érdekéhez, szükségletei és akarata kielégítéséhez is (SHYE 2010).

Ebben a fejezetben áttekintjük, hogy nemzetközi és hazai viszonylatban milyen jellemzők és tendenciák fedezhetők fel az önkéntes munkát végző hallgatók körében.

A magyar helyzethez hasonlóan a kínai Hong Kongban is a mellett döntöttek, hogy a felsőoktatásba lépés feltétele legyen önkéntes munka végzése, hiszen ez mind az egyén, mind pedig a társadalom számára hasznos. Az önkéntesség témakörében végzett kutatásban összesen 1046 diákot vizsgáltak meg kérdőíves formában, akik felsőoktatási tanulmányaik előtt álltak. Jövőbeli önkéntes hajlandóságukról kérdezték őket. Azt az eredményt kapták, hogy azok a diákok, akiknek részt kellett már venniük ilyen kötelező programban, azok nagyobb hajlandóságot mutattak a jövőbeli önkéntes tevékenységekkel kapcsolatban (LING – CHUI, 2016).

Annak ellenére, hogy számos országban, beleértve hazánkat is, a tantervbe integrálják az önkéntes feladatok végzését, kevés információ lelhető fel arról, hogy mi is hozná meg a hallgatók kedvét igazán, hogyan lehetne őket hatékonyabban megszólítani az önkéntesség témakörében. Ebből kiindulva végzett kutatást Lee és Won (2011), melyben azt vizsgálták, hogy melyek azok a faktorok, amik pozitívan befolyásolják a felsőoktatásban részt vevő hallgatók önkéntes tevékenységeit. Összesen 380 amerikai hallgatót vontak be a kutatásba, melyben arra jutottak, hogy a szervezet missziója az egyik legmeghatározóbb akkor, amikor a hallgató választ az önkéntes tevékenységek közül.

Az egyik legátfogóbb kutatást az önkéntesség témakörében Haski-Leventhal és társai folytatták le (2008), amelyben egy 6570 fős mintán vizsgálták azt, hogy melyik tudományterület hallgatói hajlandók, és milyen mértékben önkéntes tevékenységet végezni. Ők arra a következtetésre jutottak, hogy habár a humán területen tanulók a leginkább hajlandóak önkéntességre, az önkéntes tevékenység mértékének a végzése nem különíthető el a szerint, hogy milyen tudományterületen tanulnak a hallgatók. Webber (2011) szerint az önkéntes tevékenység végzése iránt mutatott hajlandóságot nagyban befolyásolja az életkor. Azok a hallgatók, akik idősebbek, ezáltal pedig már iskolázottabbak voltak, és hozzáférésük volt különböző hálózatokhoz, valamint mentorrendszerhez, sokkal inkább végeztek önkéntes tevékenységet, mint fiatalabb társaik.

Az Egyesült Királyság részéről láthatunk egy kezdeményezést a nemzetközi hallgatók önkéntes munkába való bevonására, amely segítheti a hallgatókat az integrálódásban és a további tapasztalatszerzésben az ott töltött tanulási éveik alatt, ezeket akár önéletrajzukban és a munkaerőpiacon is képesek lennének majd hasznosítani a jövőben. Azonban felmerülhet az a probléma a külföldön való önkéntességgel, hogy a hallgató nem érzi teljesen magáénak az országot, így nem érzi azt a szintű késztetést sem, amit otthon, saját országában érzett, ha önkéntességről van szó (HART, 2008).

Angliában a hallgatók csaknem fele vesz részt önkéntes tevékenységben hallgatói éve alatt, amely összehasonlítva a magyar felsőoktatás számaival, kiemelkedő. Azok a hallgatók pozitívabb önkéntes élményeket mondhatnak magukénak, - ezzel jelezve annak fontosságát, hogy a felsőoktatási intézmény is vegye ki saját részét az önkéntesség terén a hallgatók segítésében – akik esetében az egyetem részt vállal és segíti az önkéntes tevékenységet (BREWIS-HOLDSWORTH, 2011).

Ghose és Kassam (2014) 596 indiai hallgatót vizsgált kérdőív segítségével az önkéntesség motivációjának felderítése céljából. Három fő önkéntes típust különböztettek meg: az első magában foglalja azokat, akik formális körülmények között, szervezeteken keresztül

önkénteskednek, a második csoportot olyan hallgatók alkotják, akik informális keretek között végeznek önkéntes tevékenységet. A harmadik csoport pedig az első kettő kombinációjából tevődik össze. A megkérdezetteket legfőképpen a referenciacsoportok, a barátok, a család, és az internet motiválta. Extrinzik motivációjuk pedig a jobb munka- és továbbtanulási lehetőségek biztosítása volt. Simha és szerzőtársai (2011) három fő aspektusát vizsgálták az önkéntességnek, a motivációt, a tapasztalatokat és az esetleges kihívásokat. Motivációt tekintve leginkább a társadalmi egyenlőség az, ami motiválja az önkénteseket, akadályokat tekintve leginkább az egyetemisták időhiánya az, amely meggátolhatja őket, vagy az egyetemről várt segítség hiánya. Ștefănescu és Oșvat (2011), a Nagyvárad Egyetemen tanuló fiatalok körében végzett kutatása szerint a hagyományos motivációk kevésbé népszerűek a hallgatók körében. Eredményeik azt tükrözik, hogy a vizsgált személyek számára a tapasztalat- és tudásszerzés, illetve a személyes kapcsolataik fejlesztése sokkal jelentősebb motiváló tényezőként jelenik meg.

Amíg a legtöbb kutatást egy adott országban végzik, ritka azon kutatások száma, melyeket összehasonlító módon, esetleg nemzeteken átnyúlva végeznek. Ennek egyik indoka, hogy eltérő az önkéntesség mértéke az országokon belül, s a definíció meghatározása sem egyezik (GRÖNLUND et al., 2011).

4. Motivációk vizsgálata a hazai felsőoktatásban tanuló önkéntesek körében

Napjainkban a magyar felsőoktatás sajátos és nemzetközi jellemzőkkel is bír. A modernkori egyetemek „harmadik generációs” elnevezésével illelhetjük őket, amelyeknek lényege, hogy a felsőoktatási intézményeknek egy úgynevezett harmadik missziós küldetésük van, amely szerint elhivatottak lesznek a megszerzett tudást átadni a társadalomnak. Ezen egyetemek esetében az intézmények úgynevezett tudásrégiók központjaiként funkcionálnak, és jól képzett munkaerőt adnak a társadalomnak, akiket így közös néven tudás alapú társadalomnak nevezhetünk (WISSEMA, 2009).

Hazai berkekben, a Debreceni Egyetem hallgatói körében végzett online kérdőíves felmérés szerint a felsőoktatásban résztvevők 26,1 százaléka végzett már valaha valamilyen rendszerességgel önkéntes tevékenységet, viszont 73,9 százalékuk még soha nem vállalta fizetetlen munka teljesítését (FÉNYES – PUSZTAI, 2012). Bármennyire is alacsonynak tűnik az önkéntes munkát végzők aránya, a 2008-as magyarországi kutatás eredményeivel összevetve mégis bizakodásra adhat okot, hiszen a korábbi felmérés megkérdezettjeinek 13 százaléka nyilatkozta, hogy volt már önkéntes.⁵³ Szintén az önkéntesek számát vizsgálta a KSH 2014-es kutatása, amely szerint a 35 év alatti korcsoportok esetében az önkéntes munkavégzés az átlagosnál még mindig alacsonyabb. A megkérdezett 15 és 19 év közöttiek 24,6%-a, míg a 20 és 24 év közöttiek 27,1%-a végzett rendszeresen, alkalmanként, vagy akár csak egyetlen alkalommal önkéntes tevékenységet a kérdőíves megkérdezést megelőző 12 hónap során (KSH, 2016). Az említett korcsoportokkal szemben a 45 és 49 év közötti válaszadók 41,0%-a vállalkozott már fizetetlen munka teljesítésére. Az alacsonyabb érték egyrészt köszönhető lehet annak, hogy az említett fiatalabb életkorszakokban kezdődik meg az egzisztenciateremtés, amelynek következtében az önkéntes tevékenységgel szemben a jövedelmet hozó munkavégzés prioritást élvez. Másrészt Magyarországon kevésbé elterjedt még a középiskolai vagy egyetemi tanulmányok melletti önkénteskedés (KSH, 2016).

Ahogy a külföldi kutatások, úgy a magyar vizsgálatok is foglalkoztak az önkéntesek motivációinak feltárásával. Az altruizmuson alapuló motivációk által ösztönzött önkéntes tevékenységet Czike és Bartal (2004) régi vagy más néven hagyományos típusú önkéntességként említi, míg a nem altruizmusból fakadó ösztönzők által motivált fizetetlen munkavégzést, új típusúként. Az önkéntesek motivációi alapján elkülönített harmadik

⁵³Érdemes megemlíteni, hogy míg a 2008-as kutatás Bsc/BA szakon tanuló hallgatók, addig a 2010-es felmérés Msc/MA szakra járó diákok részvételével került lefolytatásra.

hipotetikus csoport a vegyes típusú önkéntesség, amely az imént említett két típus ötvözet (CZIKE – BARTAL, 2004). Az önkéntesség típusa pedig az adott élethelyzettől függően, sok esetben egy életúton belül is változhat (CZIKE – KUTI, 2006). Bartal és Kmetty (2011) kutatási eredményei szerint a fiatal korcsoport (18-25 évesek) önkéntes motivációinak struktúrája jelentős mértékben eltér az idősebb korosztályba tartozókéétól. Az említett korcsoportba sorolandó önkénteseket leginkább a szociális interakciók, az önbecsülés és az elismertség igénye ösztönzi. A szerzők az idősebb korosztályt motiváló tényezőket is vizsgálták, ez pedig lehetőséget adott a motivációs tényezők korosztályos összehasonlítására. Az életkor előrehaladtával az önkéntesség átalakul egy elismertség és szociális kapcsolatok által ösztönzött tevékenységből egy morális, értékek által vezényelt cselekedetté (BARTAL-KMETTY, 2011). Egy 189 főt vizsgáló 2015-ös kutatás szerint, amelynek megkérdezettjei a 17 és 30 éves korosztályból kerültek ki, a fiatalokat jelentős mértékben ösztönzi az önkénteskedésre a tapasztalatszerzés, az önkifejezés, a kapcsolatépítés és a képességfejlesztés lehetősége, valamint az, hogy mindig újabb kihívásokkal kell megküzdeniük egy-egy önkéntes munka során. Mindezek mellett a megkérdezettek morális kötelességüknek is érzik mások önzetlen segítségét (CSOVCSICS, 2016).

5. Primer kutatás

A következő részben bemutatásra kerülnek primer kutatásunk eredményei. Fókuszcsoportos kutatásunkat a Szegedi Tudományegyetemen végeztük 2017. február – márciusában, az egyetemen tanuló magyar és külföldi hallgatók körében. A beszélgetések minden esetben rögzítésre kerültek, az adatokat pedig manuálisan elemeztük. Összesen három, külföldi, illetve három, magyar hallgatókból álló fókuszcsoportos megkérdezést bonyolítottunk le 2017. 02. 24 és 03.08. között, amelyek során 25 külföldi és 27 magyar hallgatót kérdeztünk meg az önkéntesség témakörében.

Célunk az volt, hogy a résztvevők témával kapcsolatos meglátásai közti különbségeket és hasonlóságokat feltárjuk és olyan befolyásoló tényezőket tárjunk fel, mind a magyar, mind pedig a külföldi hallgatók körében, melyek eltérő motivációjukhoz vezetnek. A 25 külföldi hallgató közül 20-an végeztek már életük során önkéntes tevékenységet, és csupán 5-en nem. A hazai felsőoktatásban tanuló magyar hallgatók esetében ez az arány rosszabbnak bizonyult, hiszen a 27 megkérdezett közül 18 fő végzett már valaha fizetetlen önkéntes tevékenységet, azonban ebből a 18 főből mindösszesen 8 fő önkénteskedik rendszeresen vagy alkalmanként jelenleg is.

Bevezető kérdésként a válaszadókat az önkéntesség definiálására kértük, amelynek során a külföldi és a magyar hallgatók is világos és pontos válaszokat adtak: „*Tenni másokért viszonzás elvárása nélkül.*”; „*Anélkül cselekedni, hogy bármit várnánk cserébe.*”(külföldi hallgatók) „*Anélkül segítünk, hogy cserébe várnánk valamit.*”; „*Mások helyzetének megkönnyítése.*”; „*Önzetlen segítségnyújtás.*”; „*Saját akaratunkból a társadalomért teszünk valamilyen jócselekedet ingyen.*”(magyar hallgatók)

A formális és informális önkéntesség jelentésének tisztázása után az is kiderült, hogy az önkéntességet már végzett hallgatók túlnyomó része formális önkéntesség keretében tevékenykedett, és számos önkéntes szervezetet ismertek, illetve ismertek fel (1. táblázat).

1. táblázat: Külföldi és magyar hallgatók által ismert önkéntes szervezetek

	Külföldi hallgatók	Magyar hallgatók
1. Fókuszcsoporth	Vöröskereszt	AIIESEC
	AIIESEC	EVS
	UN	ESN
	Peacecorps	Marketing Klub (SZTE GTK)
2. Fókuszcsoporth	Vöröskereszt	Vöröskereszt
	Unicef	MKT
	Migszol Szeged	Máltai Szeretetszolgálat
	Talentum	Baptista Szeretetszolgálat
3. Fókuszcsoporth	Unicef	Vöröskereszt
	WWF	ESN
	-	Messzelátó Egyesület

Forrás: saját kutatás (2017)

A hallgatók között volt, aki éles kritikát is megfogalmazott az informális önkéntességről, mi szerint „*ha egyedül vagy, senki nem fog segíteni, lennie kell egy szervezetnek mögötted*”. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy a nem tudtak olyan példát felhozni, amikor ténylegesen ellenszolgáltatás elvárása nélkül cselekedtek volna, szervezeti segítség nélkül.

A külföldi és a magyar hallgatók önkéntes tevékenységei is rendkívül szerteágazóak és a legtöbb esetben nem kapcsolódnak a válaszadók tanulmányaihoz, vagy munkájához, ez alól kivételt képez az az eset, mikor a hallgatók egyetemi szakmai klubokat hoznak létre és tartanak fenn.

2. táblázat: A külföldi hallgatók hazai önkéntes tapasztalatai

	1. Fókuszcsoporth	2. Fókuszcsoporth	3. Fókuszcsoporth
Egészségügy	Véradás	-	-
	Kórházi tájékoztatás	-	-
	Önkéntes orvosi segítségnyújtás	-	-
Szociális ügyek	Hátrányos helyzetűek segítése	Menekültek ellátása	-
	-	Élelem csomagolás	-
Környezetvédelem	Szemétszedés	Szemétszedés	Szemétszedés
Kultúra/ Turizmus	Múzeumi kíségítés	Városi útvonal tájékoztatás	Könyvtári kíségítés
	Főváros napja rendezvénysorozat	Származási ország bemutatása	-
	-	Könyvtári kíségítés	-
Oktatás	Nyári gyermektáboroztatás	-	Kínai és Angol nyelvtanítás
Üzlet	AIIESEC tevékenység	-	-
Sport	-	-	Vízosztás sport versenyeken
Egyéb	-	Bútorvásár szervezés	Fordítás és tolmácsolás menekültek részére

Forrás: saját kutatás (2017)

Ami az önkéntes tevékenységek sokszínűségét illeti, hasonló a helyzet a magyar hallgatók esetében, mint a külföldi diákoknál, hiszen az önkéntes munkát végző válaszadók egészségüggyel, környezetvédelemmel, kultúrával, szociális ügyekkel egyaránt foglalkoztak önkéntességük során (3. táblázat).

3. táblázat: A magyar hallgatók hazai önkéntes tapasztalatai

	1. Fókuszcsoport	2. Fókuszcsoport	3. Fókuszcsoport
Egészségügy	Véradás	Véradás	Véradás
	Beteg gyermekekkel való foglalkozás	Vöröskeresztes rendezvényszervezés	Hallássérültekkel való foglalkozás
	-	-	Fogyatékos személyek segítése
Szociális ügyek	Ételosztás	Menekültek ellátása, informálása	Ruhagyűjtés szervezése
	Gyermektáboroztatás	Gyermektáboroztatás	Ajándékgyűjtés szervezése
	-	-	Hajléktalanok segítése
Környezetvédelem	-	Szemétszedés	Szemétszedés
Kultúra/ Turizmus	-	Versmondás, éneklés fesztiválon	Tánc-és zenefesztivál szervezése
	-	Vallási események szervezése, segítése	Idegenvezetés
	-	Gyermekrajzok festése	-
	-	Könyvtári munka ellátása	Rendezvényszervezés
Oktatás	-	-	-
Üzlet	MKT-ban végzett tevékenység	Adatrögzítés	-
Sport	-	-	-
Egyéb	Rendezvényszervezés	-	-

Forrás: saját kutatás (2017)

A fókuszcsoportok során vizsgáltuk azt is, hogy a résztvevők külföldi önkéntes lehetőségeket vajon kihasználtak-e.⁵⁴ Kiderült, hogy csupán egy magyar diák vett már részt külföldi önkéntes programban, a külföldi hallgatók nagyobb aktivitást mutattak a magyarországi önkénteskedést illetően. Azok a külföldi hallgatók, akik saját országukban önkéntesek voltak, Magyarországon is folytatják, vagy szeretnék ezt folytatni, akik pedig nem önkénteskedtek még, pozitívan állnak a lehetőségek elé. A külföldi hallgatók közül néhányan már csomagoltak élelmet, nyújtottak egészségügyi segítséget, valamint alapítottak egyetemi klubot Magyarországon. Egy válaszadó pedig jelezte, hogy jelenleg a Talentum Program résztvevője. Megállapítható, hogy a saját országukon belüli önkéntes tevékenység sokkal gyakoribb és szerteágazóbb, mint amit Magyarországon végeznek, ennek okára is rákérdeztünk. A gátló tényezők mellett, javaslataikat is vártuk, hogyan lehetne ezt a helyzetet megoldani.

A magyarországi önkéntességgel kapcsolatban azt vallják, hogy: „*az otthon, az otthon. Ez csak a második otthon.*” A magyarországi önkéntes tevékenységekkel kapcsán több problémacsoportot is említettek. Általános problémaként jelent meg, hogy nincs lehetőségük és idejük önkénteskedni, hogy az önkéntes szervezetek nem kommunikálják megfelelően a lehetőségeket, illetve nem célozzák a külföldi hallgatókat, amelynek egyik oka a nyelvi

⁵⁴A külföldi hallgatók esetében kifejezetten a magyarországi önkéntes aktivitást vizsgáltuk.

akadályok. Problémaként került megnevezésre, hogy az egyetemek egyrészt nem biztosítanak lehetőséget, másrészt pedig nem biztatják kellőképpen a hallgatókat az önkénteskedésre.

A külföldi hallgatók saját véleményüket is elmondták azzal kapcsolatban, hogyan lehetne ezeken a hiányosságokon javítani Magyarországon. Egyrészt egy kiváló lehetőség lenne, ha a szervezetek az egyetemen keresztül kommunikálnának és nyitottabbak lennének a külföldi hallgatók felé. Az egyetemnek is ki kellene vennie saját részét az önkéntességéből az által, hogy releváns kurzusokat, vagy csupán eseményeket rendeznek.

„Az Egyesült Királyságban például jött a tanár, és elvitt minket a szervezetekhez. Ez az óra része volt.” ; „A szervezeteknek érdeklődni kellene irántunk.” ; „Olyan helyekre kellene menniük, ahol mindenki együtt lóg.” ; „Csak tegyenek ki plakátokat, ez olyan egyszerű.” ; „Készítsenek angol nyelvű honlapot.” (külföldi hallgatók)

Ami a nyelvi korlátokat illeti, az alábbiakat reagálták és tanácsolták: „Megijednek, amikor elmondod, hogy nem beszélsz magyarul.” ; „Kétnyelvűnek kéne lenniük. Szegeden több, mint 2500 külföldi hallgató van. Kár, hogy a szervezetek többségénél nem beszélnek angolul.” (külföldi hallgatók)

Ezek után arról kérdeztük őket, hogy mi a motivációjuk forrása, amikor önkénteskednek. Ezeket a motivációkat, az adott válaszok alapján három nagy csoportba soroljuk, az altruista, az egoista viselkedésen és a belső feszültség csökkentésén alapuló motivációk osztályába.

Altruista viselkedéshez köthető motivációk: „Szerintem ez egy csodálatos élmény.” ; „Az érzés, amit az emberek visszaadnak, annyira jutalmazó.” ; „A másoknak való segítség öröme.” ; „Az elégedettség, hogy segítettél másokon.” ; „A másokon való segítség boldoggá tesz.” (külföldi hallgatók)

„Jó érzéssel töltött el más embereknek segíteni, akiknek nem adatott meg az, ami nekünk.” ; „Elképzeltük, hogy mennyire fognak örülni a segítségünknek és ez tényleg jó érzés.” ; „Ezáltal mosolyt csalhatok az emberek arcára.” ; „Szeretek embereket felvidítani, szeretem, ha az emberek boldogok körülöttem, és ezért mindent megtennék.” ; „Alapvetően nagy környezetvédő vagyok, a szemetet is szelektíven gyűjtöm és ezért is csatlakoztam a szemétszedési akciókhoz.” (magyar hallgatók)

Egoista viselkedéshez köthető motivációk: „Nagyon jó érzés, amikor felhívnak a színpadra és úgy mutatnak be, mint a szervező bizottság tagját. Nagyon menő.” ; „A diákoknak jó az önkéntesség, mielőtt igazi, fizetett munkája lenne. Már lesz egy elképzelésük a vállalati életről. Jó fejleszteni a kommunikációs képességeket és a kapcsolatokat.” ; „Szeretek új emberekkel találkozni. Az AIESEC főnököm később beajánlott egy nyári munkára, ami eléggé jól fizetett.” ; „Az iskolában kreditet kaptunk érte (önkéntességért).” ; „Láthattam a kiállítást.” ; „Beleírhatom az önéletrajzomba.” ; „Kitűnhetek a tömegből.” ; „Számomra az a legfontosabb, hogy új barátokat szerezzek.” ; „Szervezési készségekre tehetek szert.” (külföldi hallgatók)

„A későbbiekben jó referenciaként szolgálhat, például munkahely kereséskor.” ; „A fejlődés is motivál, hiszen ez a személyes fejlődés a jövőben kifizetődő lehet.” ; „A barátnőimmel tölthettem az időmet és ezt nagyon élveztem.” ; „A gyerekek nyári táboroztatása tulajdonképpen nekem is egy nyaralás volt.” ; „Munkatapasztalatot szerezhettek.” ; „Az önkéntességnek köszönhetően nagyon sok új embert ismerhetek meg, építhetem a kapcsolathálómat.” ; „Rálátásom legyen az egész folyamatra, legyen gyakorlati haszna is annak, amit csinálok.” (menekültválsággal kapcsolatos önkéntes munka) (magyar hallgatók)

Belső feszültség csökkentéséhez köthető motivációk: „Elvégzed a munkákat és a végén jólesően pihenhetsz.” ; „Nem akartam a nyári hónapokat semmittevéssel tölteni.” ; „... hogy csökkenthessem a bűnösség érzését, mint az egész nyáron való otthon maradást.” ; „Az érzés, hogy több vagy annál, hogy csak eszel és alszol.” (külföldi hallgatók)

„Motivál a személyes tapasztalat szerzése, mivel ilyenkor látom, hogy kinek milyen élete van, és hogy az én problémáim annyira eltörpülnek. Segíteni szeretnék, mert ez örömmel tölt el.”(magyar hallgatók)

Több válaszadó jelezte, hogy esetében a kezdeti motivációin felül más ösztönző tényezők is megjelentek az önkéntes munkavégzés során, ezek elsősorban szakmai motivációk. Említésre került például a csapatban való munkavégzés lehetősége, amely által az együttműködési készség alakítható ki, valamint a kommunikációs készségek fejlesztése, a munkatapasztalat gyűjtése is. Azok a hallgatók, akiknek családtagjuk aktív résztvevője önkéntes programoknak, sokkal nyitottabbak maguk is az önkénteskedés felé és a személyes példákat látva igyekeznek hasznosan tölteni idejüket.

Ahogy azt az elemzés elején említettük, csupán 5 külföldi hallgató, valamint 9 magyar diák egyáltalán nem folytatott még önkéntes tevékenységet. Ők azzal indokolták ezt, hogy: „Senki nem kért meg sosem. Pedig szívesen csatlakoznék.”; „Néha az elvárások nagyon magasak. Néhány helyen elvárják tőled, hogy tudj három nyelven, és hogy legyenek elsősegély alapismereteid.”; „Én Kuvaitban éltem ez előtt. Az egyetemi évek alatt nem igen végeznek egyéb tevékenységet a diákok.”; „Nem kaptam elegendő információt.”; „Kínában mi nagyon sokat tanulunk. Nincs időnk önkéntességre.”; „Időpazarlás.”; „A folyamatos önkéntesség (negatív) hatással van a tanulásra.” (külföldi hallgatók)

„Az iskola nagyon sok időmet elveszi és az önkénteskedés is elvonná.”; „Kis faluból érkeztem, ahol nincsenek önkéntes lehetőségek, vagy legalábbis nem hirdetik őket.”; „Inkább adományozni szoktam.”; „Mevolt az elkötelezettség, de visszatartott a nem perfekt nyelvtudásom.”; „Bennem nincs meg a határozott szándék, biztatásra lenne szükségem.”; „Hazánkban nem alakult ki az, hogy az önkénteskedés menő lenne és így nem is tudunk sokat róla.”; „Heti pár órát szeretnék önkéntességgel foglalkozni, de egyes önkéntes munkák előtti képzés sokkal több időt igényel.”(magyar hallgatók)

Az önkéntes munkát nem végző fiatalok válaszai alapján a legfőbb akadálynak a szervezetek nem megfelelő kommunikációja, a tájékoztatás hiánya, valamint az időhiány számít. Habár elég magas azoknak a száma, akik még nem próbálták ki magukat az önkénteskedésben, mégis a legtöbben mutatnak hajlandóságot iránta. Azok a hallgatók, akik szeretnék önkéntes tevékenységet végezni a jövőben, ők elsősorban rendezvényszervezéssel, rászoruló és árva gyerekekkel, valamint gyermekükkel egyedül maradt nőkkel foglalkoznának szívesen. Többen említették, hogy munkatapasztalat szerzése, illetve tanulmányaikkal kapcsolatos tudásuk és kompetenciáik fejlesztése érdekében, szívesen részt vennének szakmai szervezetek munkájában. Azonban több válaszadó említette, hogy szenvedélybetegekkel, fogyatékos személyekkel, illetve idős emberekkel kapcsolatos önkéntes munkát nem vállalnának, ezt azzal indokolták, hogy az említett személyek segítéséhez rengeteg türelem szükséges. Szintén nem bizonyult népszerű tevékenységnek a menekültek, valamint a hajléktalanok segítése, illetve a sérült, fogyatékos személyek gondozása. Utóbbi azzal indokolták, hogy a munkavégzés során tapasztaltakat lelkileg nem bírnák elviselni, illetve az említett személyek esetében adott helyzeteket a képzett és tapasztalt szakemberek sem tudják lekezelni, nemhogy az önkéntesek.

6. Összegzés

A felsőoktatásban tanuló magyar hallgatók egyelőre kisebb aktivitást mutatnak az önkéntes munkavégzésben, mint külföldi társaik, akik kulturális sajátosságként hozták magukkal Magyarországra az önkéntesség iránt mutatott hozzáállást. A külföldi hallgatók többsége végzett már önkéntes tevékenységet hazájában, ezt azonban Magyarországon nem, vagy csak nagyon korlátozottan tudják folytatni, hiszen olyan korlátokkal kell szembe nézniük, mint az idegen nyelv ismeretének és az önkéntes lehetőségeknek a hiánya a magyar szervezetek részéről. A magyar hallgatók szintén a lehetőségek és a tájékoztatás hiányát kifogásolták

elsősorban. Mivel a hajlandóság, az elkötelezettség és a kedv a legtöbb felsőoktatásban tanuló hallgatóban benne van, ezért a kínálati oldalnak kellene hatékonyabb törekvéseket tennie annak érdekében, hogy hazánkban az önkéntesség egy elterjedt, mindennapos tevékenység legyen. A tudatosabb marketingkommunikáció hozzá tudna járulni ahhoz, hogy pozitív imázskép alakulhasson ki az önkéntességről és „menőnek” számítson minden olyan fiatal, aki önszántából ellenszolgáltatás-mentes, társadalmi célú tevékenységet hajt végre.

Irodalomjegyzék

- Bartal, A.M. (2010): Élnek köztünk boldog emberek is... - a magyar önkéntesek és nem önkéntesek jellemzői a 2008 évi Európai Értékrend Vizsgálat tükrében In: Rosta, G. – Tomka, M. (szerk): *Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei*. OCIFE Budapest, 143-186.
- Bartal A.M. – Kmetty Z. (2011): A Magyar önkéntesek motivációi – a Magyar Önkéntes Motivációs Kérdőív sztenderdizálásának eredményei alapján. *Civil Szemle* 4. 7-30.
- Bussell, H. - Forbes, D. (2002): Understanding the Volunteer Market: The What, Where, Who and Why of Volunteering?. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 7(3), 244-257.
- Brewis, G. – Holdsworth, C. (2011): University support for student volunteering in England: Historical development and contemporary value. *Journal of Academic Ethics*, 9., 165-176.
- Czike K.- Bartal A.M. (2004): Nonprofit Szervezetek és Önkéntesek – Új Szervezeti Típusok és az Önkéntes Tevékenységet Végzők Motivációi – Zárótanulmány. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba.
- Czike K. – Kuti É. (2006): Önkéntesség, jótékonyág, társadalmi integráció. Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány, Budapest. http://www.nonprofitkutatas.hu/letoltendo/NP_14_1.pdf Letöltve: 2017. május 18.
- Csovcsecs A. (2017): Az egyéni önkéntesség és annak marketingvonatkozásai. In: Gelei A. (szerk): *Sokszínű gazdálkodástudomány - A 2016. év Tudomány Napja alkalmából szervezett PhD konferencia előadásai*. MTA, Budapest. 116-140.
- Elshaug, C. - Metzger, J. (2001): Personality Attributes of Volunteers and Paid Workers Engaged in Similar Occupational Tasks. *The Journal of Social Psychology*, 14(16), 752-763.
- Fényes H. – Pusztai G. (2012): Volunteering among Higher Education Students. Focusing on the Micro-level Factors. *Journal of Social Research & Policy*, 3(1), 73-95.
- Gasiorek, J. - Giles, H. (2013): Communication, Volunteering, and Aging: A Research Agenda. *International Journal of Communication*, 7, 2659-2677.
- Ghose, T. – Kassam, M. (2014): Motivation to volunteer among college students in India. *Voluntas*, 25, 28-45.
- Grönlund, H. – Holmes, K. – Kang, C. – Cnaan, R. A. – Handy, F. – Brudney, J. L. – Haski-Leventhal, D. – Hustinx, L. – Kassam, M. – Meijs, L. C. P. M. – Pessi, A. B. – Ranade, B. – Smith, K. A. – Yamauchi, N. - Zrinščak S. (2011): Cultural values and volunteering: A cross-cultural comparison of students' motivation to volunteer in 13 countries. In *Journal of Academic Ethics*, Vol. 9., 87-106.o.
- Hart, C. (2008): *International students and volunteering: a practical guide*. UKCISA.
- Haski-Leventhal, D. – Cnaan, R. A. – Handy, F. – Brudney, J. L. – Holmes, K. – Hustinx, L. – Kang, C. – Kassam, M. – Meijs, L. C. P. M. – Ranade, B. – Yamauchi, N. – Yeung, A. B. – Zrinščak, S. (2008): Students' vocational choices and voluntary action: A 12-nation study. *Voluntas*, 19., 1-21.
- Hunter, S. -Brisbin, R. A. (2000): The impact of service learning on democratic and civic values. *Political Science and Politics*, 33.(3) 623–626.

- KSH Statisztikai Tükör (2015): Oktatási adatok 2014/2015. 2015/31. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1415.pdf> Letöltve: 2017. 02.01.
- KSH (2016): Az önkéntes munka jellemzői. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/onkentes.pdf> Letöltve: 2017. március 8.
- Lee, Y.J. – Won, D. (2011): Attributes influencing college students' participation in volunteering: a conjoint analysis. *International Review of Public and Nonprofit Marketing*, 8., 149-162.
- Ling, W. H. – Chui, W. H. (2016): Students' willingness for future volunteering in Hong Kong. *Voluntas*, 27., 2311-2329.
- Shye, S. (2010): The Motivation to Volunteer: A Systemic Quality of Life Theory, *Social Indicators Research*, 98 (2), 183-200.
- Simha, A. – Topuzova, L. N. – Albert, J. F. (2011): V for volunteer(ing) – The journeys of undergraduate volunteers. *Journal of Academic Ethics*, 9., 107-126.
- Ștefănescu, F. - Oșvat, C. (2011): Volunteer Landmarks among College Students. <https://www.researchgate.net/publication/227654785> Letöltve: 2017. 02. 02.
- Stukas, A.A. - Snyder, M. - Clary, E.G. (1999): The Effects of "Mandatory Volunteerism" on Intention to Volunteer. *Psychological Science*, 10(1), 59-64.
- Verba, S. - Schlozman, K. L. - Brady, H. (1995): *Voice and equality: Civic volunteerism in American politics*. Harvard University Press, Cambridge.
- Webber, R. (2011): Volunteering among Australian adolescents. *Youth Studies Australia*, 30., 9-16.
- Wilson, J. (2000): Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, 215–240.
- Wissema, J. G. (2009): *Towards a third generation university*. Edward Elgar, Northampton USA.